

Esialgused poliitikasoovitused

Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega (REFORM/SC2021/066)

Raport on koostatud ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti koostöös¹

Oktoober 2022

Soovitav viitamine: ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022) *Esialgused poliitikasoovitused*. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega (REFORM/SC2021/066).

Vastutuse piiramine

Esitatud arvamused kajastavad üksnes autorite seisukohti ega väljenda Euroopa Komisjoni ametlikku seisukohta kõnealusel teemal.

Raporti sisu kasutamisel tuleb sellele viidata.

---

¹ Raporti autorid: Elisabeth Kendrali, Moonika Teppo, Meeli Murasov ja Eve Mägi (Praxis)

Sisukord

1	Sissejuhatus	1
2	Osapoolte rollid poliitikamuutuse elluviimisel	3
3	Poliitikasoovitused	7
3.1.	Riik	8
3.2.	Kohalik omavalitsus	11
3.3.	Mitteformaalõppe pakkujad	13
3.4.	Üldharidus- ja kutsekoolid	14

1 Sissejuhatus

Projektis „Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega“ loome terviklahendust mitteformaal- ja formaalõppe lõimimiseks Eesti üld- ja kutsehariduses, et toetada õpilaste mitteformaalõppes (MFÕ) omandatud teadmiste ja oskuste teadvustamist ja tunnustamist formaalõppes (FÕ) ning nende arvestamist õppekava täitmisel. Loodav lahendus panustab haridussüsteemi paindlikumaks ning õppijakessemaks muutumise ning toetab strateegia Eesti 2035 tegevuskavas ette nähtud tegevust „väljaspool formaalharidust (nt noorsootöös, huvihariduses ja Kaitseväes) omandatud teadmiste ja oskuste arvestamine formaalhariduses“.² Lisaks panustab see Haridusvaldkonna arengukava strateegilisse eesmärki „Õpivõimalused on valikurohked ja kättesaadavad ning haridussüsteem võimaldab sujuvat liikumist haridustasemetel ja -liikide vahel“³ ja noortevaldkonna arengukava 2021-2035⁴ alaeesmärki tagada „noorsootöös (sh noorte huvihariduses) omandatud pädevuste mõtestamine, väärtustamine, arvestamine ja tunnustamine (eeskätt formaalhariduses)“.

Projekti raames oleme juba uurinud mitteformaal- ja formaalõppe lõimingu praegust korraldust ning sellega seotud probleemistikku Eestis.⁵ Lisaks oleme analüüsinud teiste riikide mitteformaal- ja formaalõppe lõimimispraktikaid ning vahetanud kogemusi lõimimisega seotud algatuste eestvedajatega Ameerika Ühendriikidest, Soomest ja Maltalt.⁶ Nende analüüside põhjal viisime läbi ka poliitikamuudatuse mõju eelhindamise⁷, millest selgus, et poliitikamuudatuse eesmärgi saavutamiseks on oluline süsteemselt rakendada kolme mitteformaalõppe arvestamise poliitikavalikut:

1. mitteformaalõppe arvestamist kooli õppekava kohustusliku osana;
2. mitteformaalõppes omandatu arvestamist valikõppeaine- või kursusena;
3. mitteformaalõppe arvestamist vabaainena.

Projekti käesoleva, viienda etapi eesmärgiks on eelpool mainitud analüüside järeldustele tuginedes sõnastada esialgsed poliitikasoovitused mitteformaal- ja formaalõppe lõimingut edendavatele ja korraldavatele osapooltele.

Poliitikasoovitused toetavad osapooli projekti eesmärgile vastava poliitikamuudatuse elluviimisel. Poliitikamuudatuse sisu ning sekkumisloogikat oleme täpsemalt seletanud projekti eelmise etapi aruandes.⁸ Poliitikasoovitused esitame osapoolte rollide kaupa, võttes arvesse hetkel kehtivat seadusandlust.

² Vabariigi Valitsus, (2022). Eesti 2035. Vabariigi Valitsuse tegevuskava (28. aprill 2022). <https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/materjalid>

³ Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035. https://www.hm.ee/sites/default/files/eesti_haridusvaldkonna_arengukava_2035_seisuga_2020.03.27.pdf

⁴ Noortevaldkonna arengukava 2021–2035. https://www.hm.ee/sites/default/files/noortevaldkonna_arengukava_2021-2035_kinnitatud_12.08.2035.pdf

⁵ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022). Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega. <https://www.hm.ee/et/mitteformaalse-oppimise-loimimine-formaalharidusse>

⁶ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022) Analüütiline aruanne välisriikide poliitika ja praktika asjakohaste näidete kohta. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega (REFORM/SC2021/066).

⁷ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022). Poliitikavalikute mõju eelhindamine. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega.

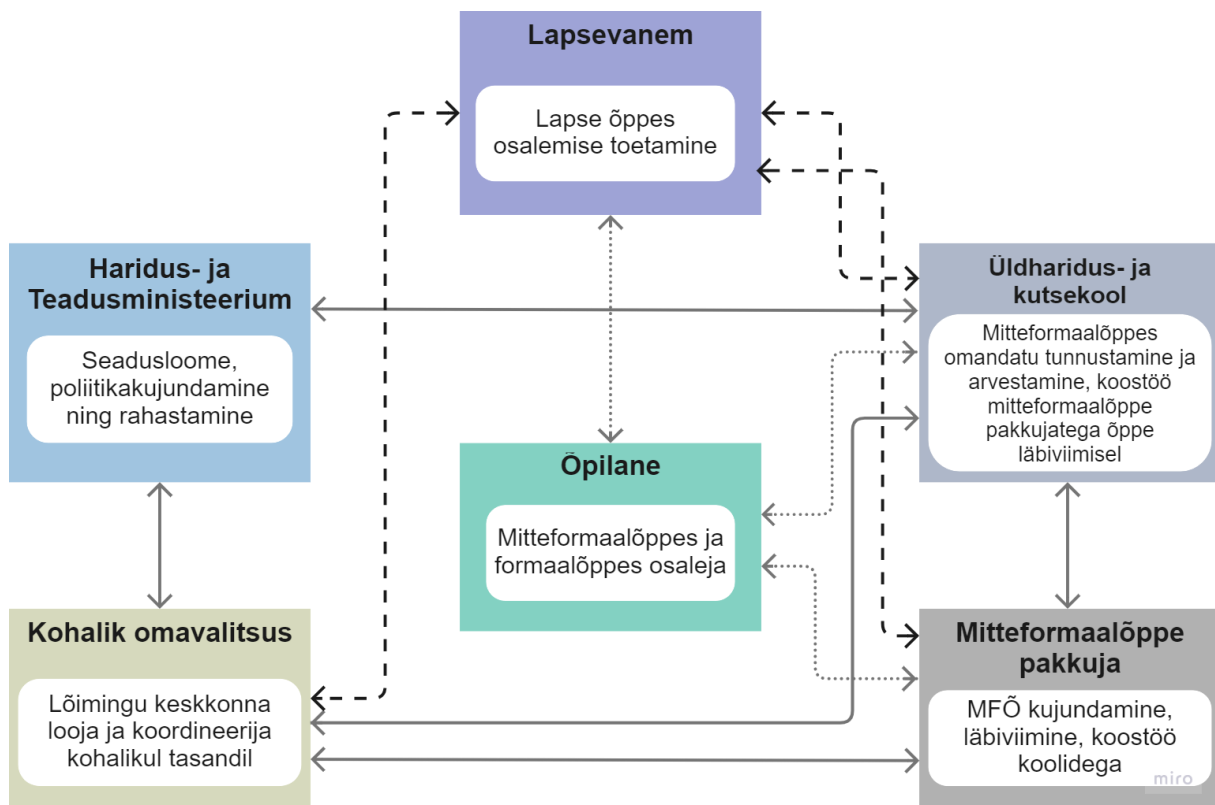
⁸ *Ibid.*

Esialgused poliitikasoovitused annavad sisendi projekti järgmisteks etappideks, mille käigus töötame eri osapoolte koosloomes välja ja piloteerime täpseid juhendmaterjale. Seejärel valmivad lõplikud poliitikasoovitused selliseks poliitikamuudatuseks, mis viiks Eesti haridussüsteemis olukorrani, kus õpilaste mitteformaalõppes omandatud kompetentse teadvustatakse ja arvestatakse formaalõppes ning võetakse arvesse õppekava täitmisel.

2 Osapoolte rollid poliitikamuutuse elluviimisel

Sõltumata mitteformaalõppes omandatud kompetentside arvestamise viisist, on lõiminguks vajalik tihe koostöö erinevate osapoolte vahel: õpilane, lapsevanem, üldharidus- ja kutsekool, kohalik omavalitsus, Haridus- ja Teadusministeerium (riik) ning mitteformaalõppe pakkuja. Kõikide osapoolte põhirollid on kokkuvõtlikult kirjeldatud allpool (vt Joonis 1). Osapoolte rollid ja ülesanded – nagu järgnevalt kirjeldame – on ära määratud eelkõige valdkondlike õigusaktidega (põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, põhikooli riiklik õppekava, gümnaasiumi riiklik õppekava, kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, noorsootöö seadus, riigieelarve seadus, jne). Edaspidise piloteerimise ning analüüsi käigus projekti järgnevatel etappidel täpsustatakse osapoolte tegevusi soovitud olukorra saavutamiseks.

Joonis 1. Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise osapooled, nende põhirollid ning omavahelised institutsionaalsed (pidevjoon) ja isikliku (õpilase, lapsevanema) tasandi (punktirjooned) seosed

Õpilane ning tema üld- ja valdkonnapädevuste kujundamine ning arendamine on mitteformaalõppes omandatud kompetentside tunnustamise keskmeks. Kui mitteformaalõppe võimalused on õpilastele kättesaadavamad, huvidele vastavate tegevuste leidmine ja valimine toetatud, mitteformaalõppe ka koolipäeva paremini lõimitud ning selle õpitulemusi võimalik arvestada formaalõppe kohustusliku, valik- või vabaainena, võib eeldada ka tõusu õpilaste mitteformaalõppes osalemise motivatsioonis.⁹

Õpilane suhtleb kooli tasandil regulaarselt oma klassijuhataja, aineõpetajate ning lõimingu koordinaatori rolli täitva koolitöötajaga, kes toetavad teda

⁹ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022). Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega. <https://www.hm.ee/et/mitteformaalse-oppimise-loimimine-formaalharidusse>

mitteformaalõppes õpitu mõtestamisel ja juhendavad õpilast mitteformaalõppe õpitulemuste arvestamise taotlemise protsessis.

Lapsevanema ülesanne on toetada igakülgset (sh vastavate hoiakutega ja vajadusel rahaliselt) oma lapse mitteformaalõppes osalemist. Eriti oluliseks muutub lapsevanema roll mitteformaalõppe vabaainena arvestamise puhul¹⁰, kus lapsevanem saab suunata last huvipakkuvate ning arendavate õpitegevuste juurde. Lapsevanem suhtleb vajadusel kohaliku omavalitsusega toetuse saamiseks lapse mitteformaalõppes osalemise kompenseerimiseks, samuti koolipoolse lõimingu koordinaatoriga ning mitteformaalõppe pakkujatega.

Üldhariduskooli kui üldhariduse põhipakkuja roll ja ülesanded on määratletud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses,¹¹ millest lähtuvalt on koolide roll luua mh õpilaste õpihuvi ja oskusi ning kriitilist mõtlemist ja loovat eneseväljendust arendav õpikeskkond. Lisaks eeldatakse gümnaasiumitelt õpilaste toetamist tema huvi- ja võimete kohase tegevusvaldkonna leidmisel edasiseks haridusteeks.

Mitteformaalõppe formaalõppega lõimise seisukohast on oluline, et iga kooli õpetajad, klassijuhtajad/mentorid ja tugispetsialistid suudaksid märgata õpilaste huvisid ja andeid ning suunata õpilasi huvipakkuva õpitegevuse juurde ka mitteformaalõppes. Üldhariduskooli ülesandeks siinjuures on sujuva lõimimiskorralduse loomine ehk kooli õppekavas mitteformaalõppes õpitu arvestamise aluste väljatöötamine ning tunniplaanide koostamine sellisel, et õpilastel oleks võimalus mitteformaalõppes osaleda ning õpitut formaalõppes arvestada, mis tähendab ka mitteformaalõppe õpitulemuste kajastumist lõputunnistusel. Koolides tuleb läbi mõelda ning luua süsteem, kuidas toimub õpilaste (vajadusel ka individuaalne) nõustamine ning juhendamine vajaliku lõiminguga seotud dokumentatsiooni vormistamisel. Lõimingu läbiviimiseks on vaja koolides määrata lõimingu korralduse eest vastutav ja seda koordineeriv töötaja ehk lõimingu koordinaator. See võib tähendada lõimingu koordinaatori ülesannete määramist ühele koolitöötajale, nende jagamist eri koolitöötajate vahel või – nt suuremates koolides – eraldi ametikoha loomist ja uue inimese palkamist. Viimane on eriti aktuaalne õpetajate suure töökoormuse kontekstis, kus lisaülesannete juurde andmine ei pruugi olla realistlik.

Lõimingu edukas rakendamine eeldab formaalhariduse pakkuja poolt mitmekülgset koostööd õpilaste, mitteformaalõppe pakkujate ja kohaliku omavalitsustega. Koostöös mitteformaalse õppe pakkujatega tutvustab kool õpilastele erinevaid mitteformaalõppe võimalusi, et iga õpilane leiaks enda huvide ja võimalustega sobivad õpivõimalused. Lisaks õpilaste nõustamisele ning koostööle mitteformaalõppe pakkujatega tuleb koolidel poliitikavalikute elluviimisel järgida seadusandlusest tulenevaid nõudeid, viia sisse vastavad muudatused kooli õppekavas ning teha koostööd kohaliku omavalitsusega mitmekesiste õppimisvõimaluste kättesaadavuse tagamiseks.

Kutseõppeasutuse roll lõimingu korraldamisel on sarnane üldhariduskooli rolliga. Kuna mitteformaalõppes omandatu tunnustamise põhimõtted ja protseduurid on kutseõppeasutustes juba varem paika pandud, peab kool vajaduse korral üksnes täpsustama õppekorralduseeskirjas VÕTA (varasemate õpingute ja töökogemuse

¹⁰ vt lähemalt mitteformaalõppe arvestamise eri poliitikavalikute kohta: ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022). Poliitikavalikute mõju eelhindamine. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega.

¹¹ Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410>

arvestamine) korda puudutavaid sätteid. Vabaaine sisseviimisel on vajalik täiendada kooli õppekavasid.

Kohaliku omavalitsuse roll ja ülesanded on määratud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses (KOKS).¹² Seaduse §6 järgi on kohaliku omavalitsuse ülesandeks kohalikul tasandil haridusasutuste haldamine. Lisaks on kohaliku omavalitsuse pädevuses mitmekesiste õppimisvõimaluste ja kättesaadavuse tagamine, mitteformaalõppe ja formaalõppe asutuste omavahelise koostöö soosimine ja võimestamine ning lõimingu toetamine rahastuse kaudu.

Sellest lähtuvalt on kohaliku omavalitsuse ülesandeks luua vallas või linnas võimalused mitteformaalõppeks eri aine- ja teemavaldkondades ning tagada vastav infrastruktuur, võimaluste ligipääsetavus, rahastus jne. Mitmekesiste valikuvõimaluste olemasolu, tihe koostöö mitteformaalõppe ja formaalõppe pakkujatega ning mitteformaal- ja formaalõppe lõimingu sujuv korraldus soodustab seda, et õpilased leiavad kodulähedasest piirkonnast omale huvipakkuva ning arendava mitteformaalõppe tegevuse.

Mitteformaalõppe pakkuja põhiroll on oma valdkonnas õpivõimaluste pakkumine ning õppetöö läbiviimine. Mitteformaalharidus hõlmab Eestis eelkõige noorsootööd, huviharidust ja huvitegevust ning täienduskoolitusi, mis on reguleeritud järgmiste õigusaktidega: noorsootööseadus,¹³ huvikooli seadus¹⁴ ja huviharidusstandard¹⁵, erakooliseadus¹⁶ ning täiskasvanute koolituse seadus.¹⁷ Mitteformaalõppes omandatud teadmiste ja oskuste formaalõppes tunnustamiseks ja arvestamiseks tuleb mitteformaalõppe pakkujatel kirjeldada õpieesmärgid, oodatavad õpitulemused ning selgitada nende hindamist. Mitteformaalõppe arvestamisel kohustusliku õppeaine või valikainena tuleb võrrelda mitteformaalõppe õpieesmärgi ja -tulemusi formaalõppe õppekavas sätestatuga. Mitteformaalõppe arvestamist vabaainena lihtsustab see, kui mitteformaalõppe pakkujad on mitteformaalõppe vabaainena arvestamise kriteeriumitest teadlikud ning arvestavad sellega tegevuste planeerimisel. Lõimingu edukas rakendamine eeldab mitteformaalõppe pakkuja poolt mitmekülgset koostööd õpilaste, formaalõppe pakkujate ja kohaliku omavalitsusega. Lisaks on esindusorganisatsioonidel oluline jätkata huvihariduse kutsesüsteemi väljatöötamist.

Haridus- ja Teadusministeeriumi (HTM) põhiroll on poliitikamuudatusega seotud seadusloome, poliitikakujundamine, rahastamine ning tehniliste võimaluste loomine, et võimestada eelpool loetletud osapooli nende rolli edukal ja jätkusuutlikul täitmisel. HTMi ülesandeks on kujundada kõigi osapoolte hulgas ühtne arusaam mitteformaal- ja formaalõppe lõimingu kohta, luua seadustega eeldused ning võimalused lõimingu rakendamiseks. Samuti rahastada poliitikamuudatusega seotud arendustegevusi, nt mitteformaalõppe võimaluste laiendamine, haridus- ja noortevaldkonna töötajate kompetentside ja töötingimuste kaardistamine ja kompetentside ühtlustamine eri piirkondades. Üheks keskseks tegevuseks on siinkohal ka mitteformaal- ja formaalõppele ühise digitaalse registri arendamine, mis võimaldaks nii individuaalsete õpitekondade talletamise funktsiooni (portfoolio, hariduspass) kui

¹² Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/KOKS>

¹³ Noorsootöö seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/116062020010>

¹⁴ Huvikooli seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13339594>

¹⁵ Huviharidusstandard. <https://www.riigiteataja.ee/akt/12809661>

¹⁶ Erakooliseadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13001161>

¹⁷ Täiskasvanute koolituse seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/110062015010>

registrit, mis annaks ülevaate ka mitteformaalõppe pakkujatest ja nende kvalifikatsioonidest. Lisaks on HTMi pädevuses luua süsteem, mis toetab lõimingu rakendamist ning poliitika elluviimist, hõlmates tehnilist tuge, koolitusi, nõustamist, kvaliteedihindamist, monitooringut. Koostöö lõimimise osas toimub põhiliselt kohaliku omavalitsuse ning üldharidus- ja kutsekoolide tasanditel.

Riigi roll haridus- ja noortevaldkonna töötajate kompetentside arendamisel ja ühtlustamisel hõlmab ka noortevaldkonna (nii noorsootöötajate kui huvikooli õpetajate) kutsesüsteemide arendamise toetamist ja konkreetsete sammude määratlemist antud eesmärgi täitmiseks. See tähendab nt juba toimivas noorsootöötajate kutsesüsteemis kutsenõudele ülemineku vajaduse, riskide ning nende leevendamiseks vajalike toetusmeetmete analüüsi.

Mitteformaal- ja formaalõppe süsteemseks lõimimiseks vajaliku poliitikamuudatuse sujuvaks ja järjepidevaks rakendamiseks on vaja, et lõimingu korraldus oleks arusaadav kõigile seotud osapooltele ning sisse oleks viidud vajalikud seadusemuudatused nii riiklikes regulatsioonides (PGS, PRÕK, GRÕK) kui ka kooli õppekavades.

3 Poliitikasoovitused

Järgnevas osas sõnastame esialgsed poliitikasoovitused mitteformaal- ja formaalõppe lõimingu edendavatele ja korraldavatele osapooltele projekti eesmärgile vastava poliitikamuudatuse elluviimiseks, arvestades lõimimisega seotud praktikaid ja probleeme Eestis¹⁸ ja teistes riikides^{19,20} ning projekti eelmises etapis selgitatud poliitikamuudatuse sekkumisloogikat.²¹

Eelnevast etapist ehk poliitikavaliku mõju eelhindamisest järeldus, et kolm projekti eesmärgile vastavat poliitikavalikut - mitteformaalõppe arvestamine (1) kohustusliku, (2) valikõppeaine või -kursusena, (3) vabaainena – ei välista üksteist, vaid eeldavad suures osas kattuvaid sisendeid ja tegevusi. Plaanitava poliitikamuudatuse kujundamine selliselt, et kõik kolm poliitikavalikut oleksid süsteemselt toetatud, kuid kohalikul tasandil säiliks paindlikkus nende täpse korralduse kujundamiseks, võimendab poliitikavalikute tugevusi ning leevendab mõningaid kitsaskohti. Poliitikamuudatuse sekkumisloogika, mida visualiseerisime ja selgitasime eelneva etapi aruandes,²² näitab, et kolme valiku rakendamisel on võimalik täita poliitikamuudatusele seatud eesmärki ehk jõuda haridussüsteemis olukorraneni, kus õpilaste mitteformaalõppes omandatud kompetentsid on formaalõppes teadvustatud, tunnustatud ja õppekava täitmisel õpitulemustena arvesse võetud. Kaasuvalt leevenevad ka teised projekti lähteülesandes²³ seatud probleemid: suureneb õpilaste motivatsioon osaleda mitteformaalõppes, paraneb ajakasutus ja väheneb õpilaste üldine nädalakoormus.

¹⁸ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022). Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega.

<https://www.hm.ee/et/mitteformaalse-oppimise-loimimine-formaalharidusse>

¹⁹ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022) Analüütiline aruanne välisriikide poliitika ja praktika asjakohaste näidete kohta. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega (REFORM/SC2021/066).

²⁰ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022). Aruanne: veebipõhine kogemuste vahetus teiste riikide ekspertidega ja õppekäik Soome. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega (REFORM/SC2021/066).

²¹ Vt ptk 9: ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022). Poliitikavalikute mõju eelhindamine. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega.

²² *Ibid.*

²³ Vt 2.1 Lähteülesanne - ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022). Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega. <https://www.hm.ee/et/mitteformaalse-oppimise-loimimine-formaalharidusse>

3.1. Riik

Soovitus	Põhjendus, miks soovitus on asjakohane	Oodatav mõju	Riskid, kui soovitus ei tegeleta
Välja töötada mitteformaalõppe ja formaalõppe lõimingu põhimõtted, juhendmaterjalid ja toetusmeetmed, mis võimaldavad ja toetavad kõigi kolme poliitikavaliku rakendamist ja võimestavad koostööd eri osapoolte vahel	<p>Nii Eesti kui teiste riikide praktikate analüüsist järeldub, et strateegilise visiooni ja süsteemsuse puudumine on MFÕ ja FÕ lõimingu peamiseks takistuseks.</p> <p>Isegi kui õigusaktid võimaldavad lõimimist ning see on haridusstrateegias ka üldsõnaliselt prioriseeritud, ei pruugi see lõimimise igapäevase korralduse eest vastutajatele anda piisavat selgust selle osas, kuidas lõimingut päriselt realiseerida.</p> <p>24</p>	KOVIDel, koolidel ja MFÕ pakkujatel on piisavalt praktilist teavet ja võimekust lõimimise korraldamiseks, eri poliitikavalikute toetamine (ka õigusaktides) võimaldab seejuures piisavalt paindlikkust.	Lõimimise eesmärgid pole osapooltele selged, FÕ ja MFÕ lõimimine ei rakendu senisest süsteemsemalt või ei toetu parimatele teadmistele valdkonnas. Seetõttu poliitikamuudatuse eesmärk ei realiseeru või jääb selle ulatus tagasihoidlikuks.
Valmistada ette õigusaktide muutmine, mis võimaldab vabaainet arvestada kohustusliku õppekava osana	Praegu on vabaaine mõiste ja korraldus reguleerimata ning selle definitsioon koolides erinev. Selleks, et suurendada FÕ ainete/kursuste mahtu, mida õpilased saavad MFÕs läbida, tuleb vastavad muudatused viia sisse PGSi ning sätestada see PRÕKis ja GRÕKis. Reguleerida tuleb vabaaine mõiste, õpilase õigus või kohustus vabaaine läbida, selle korraldamisega seotud tingimused, sh osapoolte kohustused, rahastamine jne. Enne eelnõu väljatöötamist on vajalik täpselt paika panna ja kirjeldada vabaaine kontseptuaalne raamistik.	Kohustusliku MFÕs läbitava vabaainega saaksid FÕ ja MFÕ lõimimisest kasu kõik õpilased, mitte vaid need, kes juba niigi osalevad MFÕs. Õpilased saavad oma andeid ja huvisid rohkem arendada ning paraneb individuaalsete õpiteede rakendumine.	MFÕni jõuab vähem väiksema motivatsiooniga õpilasi, sest MFÕ arvestamine vabaainena piirdub õpilase valitud MFÕ tegevuse lisamisega hinnetelehele (ei lähe õppekava täitmisel arvesse) või osa valikainete mahu asendamise vabalt valitud MFÕga. Individuaalsete õpiteede kontseptsiooni rakendumine jääb tagasihoidlikuks ja/või ühekülgsesks.
Toetada huvihariduse kutsesüsteemi arendamist ja	Kuna MFÕd iseloomustab FÕga võrreldes suurem vabadus, paindlikkus, mitmekesisus	Rohkem noorsootöötajaid täiendab end regulaarselt, taotleb	MFÕ kvaliteet on ebaühtlane, MFÕ pakkujad ei taju, väärtusta ega

²⁴ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022) Analüütiline aruanne välisriikide poliitika ja praktika asjakohaste näidete kohta. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega (REFORM/SC2021/066).

Soovitus	Põhjendus, miks soovitus on asjakohane	Oodatav mõju	Riskid, kui soovitusega ei tegeleta
Jätkata noorsootöö kutsesüsteemi populariseerimist	läbiviijate ettevalmistuses ja kvalifikatsioonides, väljendavad mõned koolitöötajad kahtlusi MFÕ kvaliteedi osas. ²⁵ Seega on eriti oluline eri tasanditel tegeleda MFÕ pakkujate kompetentside ja MFÕ kvaliteedi ühtlustamise ning kvaliteedikontrolliga.	noorsootöötaja kutset. Huvihariduses rakendub kutsestandard. MFÕ valdkonna töötajate eriomased kompetentsid on ka FÕ osapoolte seas väärtustatud. Avardub arusaam MFÕ valdkonnast ning MFÕ ja FÕ lõimingu väärtusest, seeläbi kasvab ka usaldus MFÕ vastu ja ollakse valmis tihedamaks koostööks.	teadvusta ise oma kompetentse õpilaste toetamisel. FÕs on võimalik arvestada vaid kitsast valikut kõigist MFÕst tegevustest, sest MFÕ kvaliteet ei vasta FÕ ootustele.
Lua FÕle ja MFÕle ühine hariduse digiregister, mis annaks ülevaate õpilase õpiteekonnast nii FÕs kui MFÕs (portfoolio/hariduspassi funktsioon) annaks ülevaate MFÕ pakkujate kvalifikatsioonidest, MFÕ sisust ja oodatavatest õpiväljunditest (haridus- ja noortevaldkonna registri funktsioon)	Eri osapooled näevad vajadust ühendada eri infosüsteemid ühtseks õppimise ja hariduse infotaristuks, mis talletaks õpilaste jaoks nende õpiteekonna ning aitaks neil kogu elu vältel kasutada teavet oma pädevuste tõendamisel. Samuti võimaldaks ühine digiregister kergesti saada ülevaate MFÕ pakkujate kvalifikatsioonidest ja tegevuste sisust. ²⁶	Koolide jaoks on MFÕ arvestamine lihtsam ja kiirem. MFÕ pakkujad ei pea sama tegevuse kohta edastama infot iga õpilase MFÕ arvestamise taotluse jaoks eraldi. Õpilastes ja lapsevanemates juurdub rohkem elukestva õppe mõtteviis ning paraneb eri keskkondades õpitu teadvustamine ja väärtustamine. Tööandjatel ja kõrgkoolidel on kandidaadi kohta võimalik saada standardiseeritud vormis ülevaade eri keskkondades omandatud pädevustest.	Koolidel on suur halduskoormus MFÕ pakkujate kvalifikatsioonide kontrollimisel, MFÕ pakkujatel suur halduskoormus kõigi MFÕ arvestamist taotlevate õpilaste taotlusteks vajaliku info koondamisel. Kõrgkoolidel on raske tunnustada kohustuslike õppeainete tulemusi, mille (osa) õpilane on MFÕs läbinud ning mis on lõputunnistusele kantud mitteeristava hindega. Õpilastel ei teki võimalust koondada kokku kogu oma õpiteekonda käsitlevat infot, et edaspidi hõlpsamini tõendada oma kompetentse.
Arendada noorsootöötajate/huvihariduse õpetajate digikompetentse nii esma- kui täiendkoolituses	Üheks peamiseks MFÕ ja FÕ lõimimise takistuseks on MFÕ ebaühtlane kättesaadavus piirkonniti. Digitaalsed lahendused MFÕ pakkujatel võivad leevendada eri piirkondade noorte vahelist	MFÕ pakkujatel on piisavad kompetentsid kvaliteetsete veebipõhiste tegevuste kujundamiseks ja läbiviimiseks. Maapiirkondade õpilastel on seeläbi laiem valik MFÕ võimalusi ning seega rohkem võimalusi ka FÕ	MFÕ ebaühtlasest kättesaadavusest lähtuvalt eksisteerib suur ebavõrdsus MFÕ ja FÕ lõimimise kasudes õpilastele.

²⁵ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022). Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega. <https://www.hm.ee/et/mitteformaalse-oppimise-loimimine-formaalharidusse>

²⁶ *Ibid.*

Soovitus	Põhjendus, miks soovitus on asjakohane	Oodatav mõju	Riskid, kui soovitus ei tegeleta
	ebavõrdsust ning tagada neile mitmekesisema valiku MFÕ võimalusi. 27	õpikeskkonda läbi lõimimise mitmekesistada. Poliitikamuudatuse kasud realiseeruvad suuremas ulatuses.	
Korraldada koolidele koolitusi ja koostada juhendmaterjale, mis selgitavad, kuidas MFÕ arvestamisel õpitulemuste saavutamise hindamiseks kasutada enesehindamist.	Arvestamisel enesehindamise kasutamine aitab kaasa MFÕ eriomasuse säilitamisele ning arendab õpilaste üldpädevusi, kuid kõik enesehindamiskorraldused pole samaväärsete mõjudega ning koole tuleb nüüdisaegsetest teadmistest lähtuva ja neile sobiva korralduse loomisel toetada. 28	Õpilaste üldpädevused arenevad, sest koolitöötajatel on positiivsed hoiakud enesehindamise suhtes, mõistetakse selle väärtust elukestva õppe mõtteviisi kujundamisel ja enastjuhtivas õppimises. Koolides rakendatavad enesehindamissüsteemid lähtuvad nüüdisaegsetest hariduspsühholoogilistest teadmistest.	Koolides ei rakendu MFÕ eripäradega arvestavad hindamissüsteemid, nt kasutatakse numbrilist hindamist, mis mõjutab negatiivselt MFÕga seotud tähendusi, selle paindlikkust, vabatahtlikkust, noore enda juhitud eesmärgiseadet ja eneseanalüüsi. Eri meetoditest ja õpikeskkondadest saadav õppe mitmekesisumine ei realiseeru.
Koolitada lõimingu koordinaatoreid ning toetada nende omavahelist võrgustumist: infopäevade ja kvisioonide korraldamine, MFÕ ja FÕ eduka koostöö näidete kogumise jätkamine jne.	Lõimingu süsteemseks rakendamiseks on vaja eri piirkondade koolide vahel ühtlustada arusaamu lõimimise olulisusest ja parimatest praktikatest. Ka koolisiselt on praegu võrdsetel alustel MFÕ arvestamise takistuseks koolitöötajate eri hoiakud MFÕ suhtes ja eri arusaamad lõimimisest. ²⁹ Lõimingu koordinaatorite ettevalmistuse ja järjepideva toe riiklikul tasandil koordineerimine võimaldab lõimimise põhimõtteid ühtlustada nii koolide vahel kui ka koolisiselt.	Koolides tegutsevad kompetentsed MFÕ ja FÕ lõimingu koordinaatorid, kelle kätte koonduvad teadmised ja kogemused ning kes kujundavad oma koolides teiste koolitöötajate positiivseid hoiakuid lõimimise suhtes. Lõimimise korraldus on kõigile osapooltele arusaadav. Koordinaatorite võrgustik võimaldab koolidel õppida teiste koolide kogemustest.	Koolides on lõimingu korraldus ebaselge. Õpilaste jaoks ei toimu MFÕ arvestamine võrdsetel alustel või pole neil arvestamise taotlemiseks piisavalt teavet ega tuge. Vaid aktiivsemates omavalitsustes tegeletakse MFÕ ja FÕ lõiminguga ning poliitikamuudatus ei realiseeru täielikult.

²⁷ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022) Analüütiline aruanne välisriikide poliitika ja praktika asjakohaste näidete kohta. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega (REFORM/SC2021/066).

²⁸ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022). Poliitikavalikute mõju eelhindamine. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega.

²⁹ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022). Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega. <https://www.hm.ee/et/mitteformaalse-oppimise-loimimine-formaalharidusse>

Soovitus	Põhjendus, miks soovitus on asjakohane	Oodatav mõju	Riskid, kui soovitusega ei tegeleta
Seirata ning hinnata FÕ ja MFÕ lõimimise poliitikamuudatuse edenemist ja edukust	Poliitikamuudatuse edenemise ja edukuse seiramine ning hindamine võimaldab tuvastada poliitikamuudatuse tugevusi, takistusi, mõjukohti (või nende puudumist) ning viia vastavalt sisse muudatusi toetusmeetmetes.	Lõimingu süsteemne toetamine riiklikul tasandil on piisavalt tundlik muutustele ning osapoolte tagasisidele, kohanedes vastavalt.	Poliitikamuudatuse eesmärk täidetakse ebatäielikult või see jääb saavutamata.

3.2. Kohalik omavalitsus

Soovitus	Põhjendus, miks soovitus on asjakohane	Oodatav mõju	Riskid, kui soovitusega ei tegeleta
Seada MFÕ lõimimine FÕga kohaliku omavalitsuse jaoks prioriteediks haridus- ja noortevaldkonna arengukavades, seirates ja analüüsid sealjuures lõimimise edenemist ja edukust	Edukad ning terviklikumad MFÕ ja FÕ lõimimispraktikad nii Eestis kui teistes riikides viitavad asjatundliku kohaliku tasandi koordineerimise olulisusele. ^{30,31} Lõimingu toetamine on süsteemsem ja järjepidevam ega niivõrd sõltu üksikute inimeste hoiakutest ja motivatsioonist, kui arengukavas on sihid seatud.	Lõiming on omavalitsuses süsteemselt toetatud, selle eesmärgid osapooltega koostöös defineeritud. Rakendatav lõimimissüsteem vastab piirkonna osapoolte vajadustele ja võimalustele ning kohaneb ja areneb tänu järjepidevale seiramisele.	MFÕ ja FÕ lõimimine ei rakendu või soikub, sest piisava KOVi poolse toe puudumise tõttu pole koolidel lõimimise süsteemi loomiseks ja rakendamiseks järjepidevat rahastust, kompetentside arendamise võimalusi või motivatsiooni.
Mitmekesistada MFÕ võimalusi omavalitsuses ning tagada toetusmeetmed (nt osalustasu katmine, sobiv transpordikorraldus,	Nii kohustusliku kui ka valik- või vabaainena MFÕ arvestamise eelduseks on mitmekülgne ja kvaliteetne valik õpilastele kättesaadavaid ja ligipääsetavaid MFÕ võimalusi, kuid hetkel ei ole ligipääs mitmekesistele MFÕ tegevustele eri võimete ja vajadustega noortele ega piirkonniti ühtlane. ³²	MFÕ ja FÕ lõimimise kasud realiseeruvad võrdsemalt kõigi õpilaste jaoks ja paraneb piirkondadevaheline koostöö.	Õpilased siirduvad teistesse piirkondadesse, kus mitteformaalõppe võimalused on kättesaadavamad ning suuremate valikuvõimalustega. Kõikidele õpilastele pole mitteformaalõppe võimalused kättesaadavad.

³⁰ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022) Analüütiline aruanne välisriikide poliitika ja praktika asjakohaste näidete kohta. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega (REFORM/SC2021/066).

³¹ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022). Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega. <https://www.hm.ee/et/mitteformaalse-oppimise-loimimine-formaalharidusse>

³² *Ibid.*

Soovitus	Põhjendus, miks soovitus on asjakohane	Oodatav mõju	Riskid, kui soovitusega ei tegeleta
<p>füüsiline ligipääsetavus), mis parandaksid eri piirkondadest, erivajadustega ja eri sotsiaalmajandusliku taustaga õpilaste ligipääsu MFÕle</p> <p>Rahastada lõimingu koordinaatori rolli või eraldi ametikohta koolis</p>	<p>Praegu pole lõimimine koolides süsteemne ning koolitöötajate hoiakud MFÕ suhtes on väga erinevad.³³ Lõimingu koordinaatori määramine tagab, et lõiming on arusaadav ja kättesaadav kõigile õpilastele ning väldib lisakoormust aineõpetajatele.</p>	<p>Õpilaste üldpädevused arenevad ning kasvab mitteformaalõppes osalemine, sest omavalitsuse koolides on selge vastutaja, kellel on vajalikud kompetentsid ning kes tagab koostöös teiste koolitöötajatega sujuva lõimingu korralduse, toetab ja nõustab regulaarselt õpilasi.</p>	<p>MFÕ arvestamisega kaasneb lisakoormus aineõpetajatele, arvestamise korraldus pole õpetajate ja õpilaste jaoks arusaadav. Puudub selge vastutaja, kelle ülesandeks on lõimimise osas selgitustöö tegemine ja õpilaste toetamine MFÕ arvestamise protsessis. Õpilaste MFÕs omandatud ei arvestata selgetel ja võrdsetel alustel, see sõltub üksikute õpetajate valmidusest. Õpilaste üldpädevuste areng ei ole piisavalt toetatud.</p>
<p>Kaardistada piirkonna MFÕ võimalused ning vedada eest MFÕ pakkujate ja koolide võrgustikukohtumisi</p>	<p>Kohaliku tasandi MFÕ ja FÕ esindajate võrgustumise koordineerimiseks on KOVil oluline saada ülevaade piirkonna MFÕ pakkujatest. Võrgustumine toetab omavahelise usalduse loomist ning terviklikku lõimimiskorraldust.^{34,35}</p>	<p>MFÕ ja FÕ lõimimisega seotud arusaamad ühtlustuvad, koolides kasvab usaldus MFÕ vastu ja võrgustumise toel hoogustub MFÕ ja FÕ koostöös pakutavate valikainete loomine.</p>	<p>Puudulik ülevaade erinevates regionaalsetes piirkondades ja eri aine-/teemavaldkondade MFÕst, mille tõttu on ka õpilased võimalustest vähem teadlikud. MFÕ ja FÕ esindajate vähene kokkupuude pärsib usalduse tekkimist. Õpilaste jaoks lõiming vähem kättesaadav.</p>

³³ *Ibid.*

³⁴ *Ibid.*

³⁵ ICF, Praxis, Tallinn University and Civitta Estonia. (2022) Analüütiline aruanne välisriikide poliitika ja praktika asjakohaste näidete kohta. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppes lõimimiseks formaalõppega (REFORM/SC2021/066).

Soovitus	Põhjendus, miks soovitus on asjakohane	Oodatav mõju	Riskid, kui soovitus ei tegeleta
Tegeleda MFÕ kvaliteedi järjepideva seire ning kohaliku tasandi FÕ ja MFÕ lõimimise poliitikamuudatuste mõju hindamisega	Poliitikamuudatuste mõjuhindamine ja järjepidev kvaliteediseire võimaldavad tuvastada MFÕ ja FÕ lõimingu tugevusi ja puudujääke ning neid adresseerida. ³⁶	MFÕ ja FÕ lõimimine KOVis areneb pidevalt ning vastab eri osapoolte vajadustele.	Lõimingu korralduse mõju ning sellega seotud takistused on tuvastamata, ressursse panustatakse tegevustesse, millel pole soovitud mõju või on negatiivne mõju.

3.3. Mitteformaalõppe pakkujad

Soovitus	Põhjendus, miks soovitus on asjakohane	Oodatav mõju	Riskid, kui soovitus ei tegeleta
Toetada töötajaid noorsootöötaja kutse omandamisel (teave, koolitustel osalemise võimaldamine, palgasüsteemi sidumine kutsega)	Praegu puuduvad ühtsed MFÕ kvaliteedinõuded ning nii õpilastel kui koolitöötajatel on keeruline hinnata MFÕ juhendajate kompetentse ja MFÕ kvaliteeti; MFÕ kvaliteeti tajutakse ebaühtlasena. ³⁷	Hoogustub noorsootöötajaga seotud väärtuste ja kompetentsidega samastumine eri MFÕ valdkonna töötajate seas (ka huvihariduses ja -huvitegevuses); rohkem noorsootöötaja kutsega MFÕ pakkujaid, MFÕ kvaliteet ühtlustub.	MFÕ ja FÕ lõimimine jääb soiku, sest puudub ülevaade MFÕ kvaliteedist ja usaldus töötajate kompetentside suhtes, koolid ei hinda MFÕ tegevusi piisavalt kvaliteetseks, et neid õppekava täitmisel arvestada.
Sõnastada selgelt MFÕ tegevuste õpiväljundid, pöörates erilist tähelepanu üldpädevuste arengule (nt huvihariduses, õppekavades).	Haridussüsteemi eri osapooled tajuvad huvihariduse olulist rolli üldpädevuste arendamisel, kuid toimivaks lõiminguks on vaja parandada selgust MFÕ sisu ja õpiväljundite osas, et neid oleks võimalik võrrelda FÕ õpiväljunditega. ³⁸	MFÕ õpiväljundeid on kergem võrrelda FÕ õpiväljunditega, lihtsustub MFÕ arvestamise protsess koolides.	Koolidel on keeruline tuvastada FÕ ja MFÕ kattuvusi ning lõimimine ei rakendu maksimaalselt võimalikus mahu.

³⁶ Ibid.

³⁷ ICF, Praxis, Tallinn University and Civitta Estonia. (2022). Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega. <https://www.hm.ee/et/mitteformaalse-oppimise-loimimine-formaalharidusse>

³⁸ Ibid.

3.4. Üldharidus- ja kutsekoolid

Soovitus	Põhjendus, miks soovitus on asjakohane	Oodatav mõju	Riskid, kui soovitus ei tegeleta
Üldhariduskoolide õppekavas sätestada kohustuslike-, valik- ja vabaainete MFÕs läbimise ja arvestamise põhimõtted ning korraldus	Praegune praktika MFÕ arvestamisel on sageli koolisiselt eri õpilaste jaoks erinev, mistõttu pole lõiming õpilastele samadel tingimustel kättesaadav. MFÕ on märkamata ja tunnustamata, mis vähendab õpilaste motivatsiooni MFÕs osaleda. ³⁹	Õpilaste üldine nädalakoormus leeveneb, sest MFÕs omandatu tunnustamine ja arvestamine on süsteemne, õpetajatele, õpilastele ja MFÕ pakkujatele paremini arusaadav. Suureneb õpilaste MFÕs osalemise motivatsioon.	Osapooltel pole ühtset arusaama lõimingu põhimõtetest ja protsessist, MFÕs omandatu arvestamine on ebaselge ja juhuslik. Õpilastel on vähene/puudulik motivatsioon MFÕs osaleda.
Tõhustada lõimingu koolisisest koordineerimist - määrata lõimingu koordinaator	Selge rollijaotus koolis ning vastava koolituse läbinud koolitõtaja määramine väldib aineõpetajate (kellest suurt osa MFÕ tulemuste arvestamine samuti puudutab) ülekoormamist ning õpetajate erinevatest lõimimisega seonduvatest hoiakutest ja teadmistest tulenevat ebavõrdsust õpilaste vahel, mis iseloomustab praegust olukorda, kus kooliti ja ka koolisiselt pole lõimimine süsteemne. Lisaks on oluline informeerida lõimimisest ka lapsevanemaid. ⁴⁰	Koolisiselt on eri osapooltel lõimingust selge arusaam: mõistetakse, milliste põhimõtete alusel MFÕs omandatud koolis arvestatakse. Õpilastele ja lapsevanematele on MFÕ arvestamisega seotud teave ja nõustamine kättesaadav, see suurendab motivatsiooni mitteformaalõppes osaleda ja omandatu arvestamist taotlema. Õpilaste üldpädevuste areng on toetatud, juurdub elukestva õppe mõtteviis.	Eri koolitõtajate vastuseis lõimingule, peredel ja õpilastel pole piisavalt teavet ega tuge MFÕ arvestamist taotlema, isegi kui kooli õppekava seda võimaldab.
Kirjeldada kooli õppekavades õpiväljundid avaramalt ja valdkonnapõhiselt	Teiste riikide kogemused FÕ ja MFÕ lõimimisel näitavad, et liiga kitsalt või detailselt kirjeldatud õpiväljundid ning jäik õppekava on lõimimise oluliseks takistuseks. ⁴¹	Avaramalt, mitte liiga detailselt või vaid ainepõhiselt kirjeldatud õpiväljundid annavad suurema vabaduse MFÕs omandatu arvestamiseks. Paranevad õpilaste	MFÕ arvestamine kohustusliku õppeaine- või valikainena jäävad vaid teoreetilisteks võimaluseks ning MFÕ arvestamisest saadavad kasud realiseeruvad vähese hulga õpilaste jaoks. Mõne MFÕ tegevusega väga

³⁹ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022). Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega. <https://www.hm.ee/et/mitteformaalse-oppimise-loimimine-formaalharidusse>

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022) Analüütiline aruanne välisriikide poliitika ja praktika asjakohaste näidete kohta. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega (REFORM/SC2021/066).

Soovitus	Põhjendus, miks soovitus on asjakohane	Oodatav mõju	Riskid, kui soovitusel ei tegeleta
Kujundada koostöös piirkonna MFÕ pakkujatega ja lähtuvalt nüüdisaegsetest teadmistest MFÕ arvestamiseks enesehindamise korraldus ja instrumendid	Kui MFÕs omandatud õpiväljundeid tuleb FÕs arvestamisel kooli (numbrilise) hindamiskorralduse järgi hinnata, tekib risk kaotada MFÕle eriomane iseloom (vabatahtlikkus, osalejate sisemine motivatsioon, spontaansus ja määramatus). ^{42,43}	MFÕ arvestamise korralduse hindamisega seotud aspektid on õpilastele, koolitõõtjatele ja MFÕ pakkujatele arusaadavad, MFÕs omandatu hindamine toetab ennastjuhtiva õppimisega seotud hoiakute ja oskuste arengut ning arvestab MFÕle eriomase iseloomuga.	MFÕ arvestamise korraldus koolis ei toeta MFÕs omandatu õpilasepoolset teadvustamist. Hindamissüsteem, mis ei arvesta MFÕ eripäradega, muudab MFÕ tähendust, nõudeid ja sisu FÕle liiga sarnaseks, kaotades valdkonna eripära. Poliitikamuudatusega taotletavad kasud õpilaste üldoskuste arengule ning õpikeskkonna mitmekesisumisele ei realiseeru.

⁴² ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. (2022) Analüütiline aruanne välisriikide poliitika ja praktika asjakohaste näidete kohta. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe loimimiseks formaalõppega (REFORM/SC2021/066).

⁴³ Põlde, H., Reinsalu, R., & Karu, K. (2021). Mitteformaalõppe praktikute keelekasutuses. Emakeele Seltsi Aastaraamat. 10.3176/esa66.10.